

melodičniji. Nisam ga mnogo razumevao. Govorio je na svom jeziku. Dugo mi je pričao o Briselu, o sebi, a naročito o majci. Zatim sam morao i ja da pričam o svojoj, njemu nepoznatoj zemlji. Trudio sam se da ga zadovoljim, da izazovem kod njega divljenje, a kada sam uspeo pitao sam se da li je sve to bilo istina. Pričao sam mu dugo, pronalazeći najlepše pejzaže, najlepše ljude, čudeći se samom sebi i dotada nepoznatoj mi sposobnosti da bilo koga zainteresujem svojim. Etjen mi je postao simpatičan. Pozvao sam ga kod sebe u hotel. Stanovao sam na trgu Bursa. Popeli smo se na zadnji sprat. U mojoj sobi je vladao nered i kako sam primetio, to mu je prijalo. Pounudio sam ga šljivovicom. Dopala mu se. Flaša je bila polupuna. Etjen je gotovo sve sam ispio. Rakija je slabo delovala na njega. Ostatak vremena koji smo proveli u sobi bio je posvećen šljivovici: objasnio sam mu kako se dobija. Bio je srećan, želeo je da vidi moju zemlju, želeo je da bude moj gost. Zamolio me je da odemo njegovim roditeljima. Pristao sam. Stanovao je na periferiji, u centru Bua Fora. Ponovo smo seli u kola. Motor je zurao, odlepilo se od zemlje i poletelo u buku grada. Etjen se provlačio između automobila, kvareći pravilan raspored pravaca po bulevarima.

— Ovako djavoli voze!
Nekoliko kapi znoj mu zasija na licu. Oko nas, po trotarima, začujka drveće. Sad više ništa nisam mogao videti. Utonuo sam u kola, u neku čudnu nađu, u neko nenormalno očekivanje. Plašio sam se. Zeleo sam da vidim kako će se sve to završiti. Za momenat sam opet gledao njegovo lice. Ogromne oči, napregnute i svetle, gotovo crvene, kosa čudno prilepljena za čelo.

Na svakom uglu, glasno je izvikivao imena ulica, hotela i restorana. Etjen zabaci glavu unazad. Daleko iza nas zapara kišu-sirena.

Dve zviždaljke prozviđaše pored nas.

— Budale!! — nadjača buku Etjen, i naglo ukooči. Ja udarih glavom o ivicu vetrobrana, osetih bol i nešto tupo među očima. Etjen dađe gas i kola ruknuše u mračnu ulicu. Ugasio je farove. Ako sam dobro video, kazaljka je pokazivala 130 km. na sat. Etjen je zavijao čas levo čas desno, provlačeći se uličicama, snažno kočeći i menjajući pravac. Uspeši smo da zavaramo policiju. Zaustavili smo se na dnu neke male ulice. Hteo sam da mu nešto kažem, ali me je bilo sramota. Vilice su mi se tresle. Etjen je takodje teško disao. Postepeno sam se sredio. Ugledao sam poštanско sanduče, izišao iz kola i pošao prema njemu da spustim pisma. Ulica je bila pusta. Kiša je prestala. Kada sam se vratio, ugledao sam Etjena sa glavom na volanu. Probudio sam ga. Izvinjavao se, priznao je da je pijan. Nije više mogao da vozi. Tišina. Ulicom odzvanjaju koraci policajca. Pošli smo prema tramvaju. Grad se budio. Etjen je teturao mokrom ulicom. Prihvatio sam ga. U jednom momentu, on se navatio na mene svom težinom, ja sam mu podigao glavu. Oči. Prijatne. Pijano mutne. Posmatrao sam ga dugo, i shvatio da je to samo običan, dečak, koji je pronašao „svoj“ život, srećan što živi. Zamolio me je. Opet sam mu pričao dugo, a moj promukli glas parao je mir ulice. Objasnio sam mu. Etjen me je i dalje gledao svojim dečakim očima, a ja sam mu bezbrojno puta ponovio:

— Ne brini, Etjen, sutra će biti bolje.

MARIJA JAREMA: KOMPOZICIJA

IZMEDJU DVA ČUTANJA

MILETA RADOVANOVIC

1

„Ne. Svakako ne. Oni nijesu poznanici od juče.“ Tako su svi rezonovali. I mislili su tako. Sigurno je to. „I baš su čudni, stalno sami. Nikog ne primjećuju“, to su rekli jedni. A drugi: „Nijesu čudni. Obični su, samo su mladi.“

Nedjelja je otvorila veliku kapiju za posjetu i ljudi ulaze. Vraćaju se brzo. Obično i najčešće. Jer žure se. Jer treba još negdje stići. Jer... na kraju i odužili su se.

Berber se jedino ne žuri. I ne priča. Čuti. Kao i uvijek. Zakuca na svaka vrata. Ili jednostavno: udje. Kaže jednu istu riječ. Davno spremeljenu, koliko puta ponovljenu. Kao da sebe ubjeduje. „Nijesam nijem. Zaista ne.“

2

„Dobro je što si došla“, rekao je. I stao. Šta drugo da kaže? Riječi su sputane. Tonule na negdje i uzalud se muči da ih pohvata i prostre ispred nje. Bili su sami. A prolazili su pored njih: u grupama, udvoje, pojedinačno.

I jedan bijeli mantil je otperjao pored njih. Uostalom: ništa neobično. Uvijek se oni muvaju tuda. „Prošle nedjelje te nije bilo. Vjerovao sam: doći ćeš danas. Vidiš: obistinilo se.“

Odjednom, kao opečen: „Ti mi još ništa ne kažeš.“

„Zašto bih se ljutio? Ni najmanje“, dodao je. Tišina je vječno mlada predljiha. Obesumit i podavri riječi. On joj nedopušta da se dalje goji. Prekida joj nit. Batrgala se kao tek preklano jagnje.

„Jasno mi je sve. Nemoj se trošiti. Ni trudit uzalud“. Htio je reći: ostavi sva ta jalova kazivanja. „Mrziš me: kao pašče koje podmluo žada bol. Danas si tu samo zato da mi pljuneš u lice. Ako je tako: uradi to. Odmah. I zašto da ne? Ja čekam. Spreman sam“. A pomislio je: nemam pravo. Sigurno je da neće. Nije takva.

Tekla je čas blaga, čas hirovita bujica riječi između dvije obale od kojih je jedna izgledala nerastopljiva.

I onda razjareno: „Još mi ništa nijesi rekla“. Reče za sebe: ovo je nijemi prezir. Najteži. Kako se samo dosjetila da ovako muči?

„Da, gad sam“, nastavi. „prevario sam te. Lagao: bezočno, bestidno. Priznajem to. Sve priznajem.“

„Shvatam potpuno: postupio sam bogaljski. Do kraja, sasvim.“

Mislio je: dokle će ovo čutanje. Treba ga zgaziti da se nikad više ne ukorijeni. I ne razgrana. Davljenički se drži i ne dopušta da mu se izvučemo iz mreže. Pauk tih, sveobuhvatni, procijetdi.

„Znam“, kao da se prisjeti. „Hoćeš da me pustiš do kraja. Da sam kidam mreže.“

Sjenke su neosjetno i tako brzo postale dugovrate. Ukrštale su se kao mačevi. Miješale. U prolazu tako. Sjenke: neodvojivi, vjerni, neizgubljeni, uvijek prisutni pratioci.

Zašto je upravo i došla, pomisli. Neće ni da prokamenim. Riječ jednu da izusti. Da zalepreša i rasijera ovaj jodoform što vječito davi.

„Sad si na tragu“, reče. „Ne mnogo više od toga. Sad si mi i prag prekoračila. U jazbinu zavirila. Znaš me sasvim, dokrajno.“ Kao da tek sad vidje: „Nijesi stavila parče krpe preko nosa i ustiju“. Rekao je to s prizvučkom čudjenja i dodao: „Mogla si. Vidim: usta ne opterećuješ. Muk se u njih ugnijezdio. Jezik ne umaraš.“

3

„Vidiš kako smo daleko od svetiljki?“, pitala je onda. One su se rasijale dolje u kotlini, ludo treperave. Kao ukotvljeno stado zvijezda što hoće da popase mrklinu.

„Vidim.“ I mislio je istovremeno: opet mi je skinula koprenu odsutnosti.

Svitci su letjeli u rojevima. Gasili se i radjali. Puna ih je suma. Bezbroj varnica. Čini se: izbijaju neuništivi iz nevidljivog, tajanstvenog grotla.

„Prijetelji naši“, rekla je.

A baš je htio da joj sve kaže. Mislio je: ne smijem to sakriti. Bilo bi podlo. Suvije bi bilo. Zaista.

„Što čutiš?“, pitala je. „Kao da ti jezik korotuje. Stalno i bez prestanka“. Bio je to prekorač: čist i bezazlen.

On se opet osvjestio. I predomisli: „Mislija si na njih: male, djindjustrave, iskrčave. Vidiš: kao da se gase u travu. Mrak ih plijevi.“

Suma je mirisala jedrinom, zdravljem, zadovoljstvom. Činilo se: kiša ju je oplodila i udjevila. Navraći ona skoro svako predvečerje.

4

Trže se. Pitaš: što nas gledaju. Ništa. „Onda pomisli: možda pljuke na čas kada me pogledala. I srela čak. A opet me posmatra. Čudno, čini mi se. Ipak: razlikuju se pogledi. Po težini, čemu li? Kakav li je ovaj?“

„Ovdje je svakako neizdrživo“, počeo on.

„Ne. Ne svakom.“

„Kašljem li? Vidiš i sama. Kašalj je ovdje obilato horski ili pojedinačno nadmetački.“

„Da, sanjam često. Snovi se razbiju u bezbroj parčica. Defiluju ispred mene, maglom obavijeni. Htio bih nekad da sačuvam nešto od njih. Ne uspijeva mi.“

5

A one noći se zaista dugo lomio. Da joj sve kaže, ili: Ne.

I šta ga vezalo za nju. Mira je uostalom bila ljepša. Svi su to rekli.

Govorila mu je uvijek: nježno, lelujavno, toliko glasno da samo on čuje: „Imaš divne oči. Zaista lijepe. Kurvarske“, objašnjavala je.

Nije je mogao nikako podnijeti. Trovao ga dah njen: vruć, obrazolizav. I rez onaj iza lijevog pleća. Tamnocrvena pruga u meso usječena. Gdnat stonogasta gusenjica koja nikad neće sići. Mislio je: dosta mi je i mogla. Treba to zaboraviti. Svakako. Treba... .

A za ovu su mu rekli: „Lud si. Nije za tebe. Vidiš: oči nam uvijek protrče između njenih nogu.“

6

„Teško mi je“, nastavi. „Da sam ti rekao: bolestan sam (svako nosi i guči u sebi neku bolest), makar dodao: sasvim malo, razumljela bi. I shvatila. Mogao sam i prečutati pojedinosti, zar ne? Ovako: sve sam prečutao, i sada čekam da mi sve bačis u lice.“

Ona: i dalje nijema. Bez šuma. Jesu li joj se zamrzle vilice i riječi u njima? Možda su se zamrsile kao zmijske pa ne može izvući onu koja joj treba. „Još mi nijesi ništa rekla?“, pita i začudi se. Istovremeno.

Izbježe pitanje. Vješto. Brzo i neočekivano. kao da ga nije ni čula.

„Sječaš li se one...“ i kaza njeno ime.

„Ne“, pomalo otsutno će on. Ispriča mu o njjoj.

„Nikad mi nijesi to ime spomenula. Otkud ti sad? Nova poznanica?“ Nije stigao ni da se dočudi ovom zaokretu a ona nastavi. Opet bez odgovora:

„Kažu: rebra će joj sjeći“. Pogledala ga je. Pravo u oči. Njemu sinu: tamnocrvena gusenjica iza lijevog pleća, ili desnog. Svejedno kojeg.

„Rebra?“, upita a bora mu razora čelo.

Potsjećaju ga uvijek na grane mladih jasenova koje je nestedimice lomio. A i one u nećija rebra. Sve grane. I ruke nećije. I život.

Čudna mu ova priča. Zagonetna.

Ubode ga ona. I čutanje ovo: ponovno.

Pomislio je: prebacuje mi. Opet. I dalje će. Svim rečenim. I nerečenim. Ima i pravo. Trebao sam joj reći. Ne dopustiti da dodje i ovdje sazna sva nezakazivanja.

Pogleda na sat. Iznenađi se. Vrijeme je uvijek bilo brzohodo. Kako su je pustili da ostane, pomisli. Poseta je davno završena. Svi su već otišli.

Razumljela je.

Išli su još uvijek gradom. Onda je zastala. Prva riječ je zapela u bar, probala ustavu pa su pokuljale i ostale.

„Došla sam da se operišem. Sramota me što ti nijesam rekla sve još ono veče. Ljekar kaže: Nije opasno. Najviše dva rebra.“

Mrak se otplijvijo, značalki uvlačio u sve pore. Biskajo je i prosjakčki se gušio u uglovima.

Bolničko zvono ga ispruta, pa se ugušio. Začuta.